

INTERVIURI

De vorbă cu Diana Gheorghiu

Andra Apostu

Dianeii Gheorghiu nu îi poate fi atribuit doar un rol sau doar o calitate fără a le pune, pe nedrept, pe toate celelalte în umbră. O să o numesc artist. Și un artist cu o perspectivă completă, panoramică asupra actului artistic. Ea este compozitor, înțelege și trăiește procesul creator cu toate micile sale minuni care dau farmec muzicii ei, dar este și manager de proiecte culturale, deci cunoaște scena și din spatele reflectoarelor. Nu ideea de manager vreau să o rețineți ci de artist care își dorește și chiar face mai mult pentru viața culturală românească, pentru tinerii muzicieni. Nu e ușor lucru să pornești la drum un proiect. Iar provocarea este și mai mare când îți dorești să faci din acel proiect o tradiție, așa cum Diana, alături de soțul ei Sebastian Gheorghiu, a reușit cu Icon Arts, poate cel mai cunoscut demers al lor de până acum.

A.A.: Aș vrea tare mult, pentru început, să ne spui câteva cuvinte despre relația pe care ai avut-o cu domnul Octavian Nemescu, profesorul tău de compoziție? Te întreb asta gândindu-mă la teza ta de doctorat, la opțiunea ta pentru acest „cuplu” de concepte, *originar și original*, ambele atât de aproape ideilor maestrului Nemescu.

D.G.: L-am cunoscut pe domnul Nemescu prin Irinel Anghel, care îi fusese studentă și care mie mi-a fost îndrumătoare în pregătirea pentru examenul de admitere la facultate. Îi mulțumesc pe această cale pentru intuiția ei formidabilă de a-mi recomanda clasa de compoziție a domniei sale, cu care am simțit o conexiune extraordinară încă de la început. Asta în primul rând datorită stilului său cald și părintesc, care l-a transformat într-un mentor-prieten, cu o disponibilitate fără limite să împărtășească din cunoștințele și experiența nemărginite, să încurajeze, să sprijine. Mă consider norocoasă și privilegiată că am putut beneficia de îndrumarea lui până la doctorat. Teza mea are, bineînțeles, rădăcini în discuțiile noastre – uneori în consens, alteori contradictorii, despre evoluția muzicii ca oglindă a societății, despre funcționalitatea ei care s-a schimbat în timp. De aici mi-a venit ideea să analizez curente muzicale din perspectiva relației tradiție-inovație, originar (arhetipal) - original (innoitor) și de a urmări rolul acestei alternări în abordarea creației pe parcursul istoriei până în prezent. Dincolo de finalitatea practică a demersului – care a condus ulterior și la o estetică personală de compoziție, acest exercițiu m-a ajutat să-mi calibrez mai bine perspectiva, mi-a adus, să spunem așa, niște ”reglaje fine” în schimbarea focusului de la detaliile din interiorul lucrurilor către ansamblu. Am admirat asta mereu la domnul Nemescu, era un maestru al privitului în multi-perspectivă, iar această abilitate pe care am încercat să mi-o dezvolt inspirată de exemplul său mi-a fost utilă atât în compoziție cât și în managementul de proiect. Și de aici derivă o altă calitate pe care domnul Nemescu o avea din plin și care mi se pare că începe să se piardă la noile generații: empatia, capacitatea de a te pune în locul celuilalt. Mi se pare un atribut extrem de necesar atât pentru un artist cât și pentru un om la modul general și cred că ar trebui să ne străduim să îl cultivăm cât mai bine în noi înșine și în noile generații.

A.A.: Te rog să ne vorbești despre poveștile din muzica ta, sensurile și metasensurile care se regăsesc acolo, tot ce este prezent propriu-zis în partitură dar și dincolo de ea...

D.G.: Am fost întotdeauna atrasă de ideea lumilor suprapuse, de muzicile care te "păcălesc" făcându-te să confunzi un timbru al unui instrument cu un altul, de planuri care uneori se întrepătrund și se inversează, de visele amestecate cu realitatea, de mecanismele gândirii și ale emoției, de gesturile care însoțesc comunicarea. Toate aceste mici "obsesii" se regăsesc în lucrările mele, uneori explicit – anunțate chiar din titlu, alteori ascunse în spatele unor denumiri generice, sau în jocuri de cuvinte cu sensuri înșelătoare. Nu simt neapărat nevoia să leg muzica de alte arte și nici să rămân tributară unei anumite orientări estetice – pentru că timpul în care trăim ne oferă ocazia fabuloasă de a experimenta fără opreliști stiluri ale trecutului și ale prezentului, dar de multe ori sunt influențată în ceea ce compun de experiențe metamuzicale. Totodată colaborez cu bucurie cu colegi din alte domenii (coregrafie, film, fotografie, noi tehnologii) și de fiecare data, proiectele colective m-au ajutat să cresc profesional și personal.

A.A.: Cum iei decizia de a compune o lucrare? Ești implicată în foarte multe proiecte, cum funcționezi atât de eficient pe toate aceste planuri?

D.G.: Cred că muzica trebuie compusă doar atunci când ai ceva de spus, iar eu asta încerc să fac, fie că e vorba de o lucrare "la libera inspirație" fie că e o propunere din partea unui ansamblu sau a unei instituții. În cei 22 de ani în care am purtat mai multe pălării - cum se spune, am descoperit că eficiența vine dintr-o bună planificare și alternare a rolurilor, nu din asumarea lor simultan. Sigur, pe termen scurt poți face în același timp mai multe lucruri și să îți iasă toate excelent, dar pe termen lung performanța nu e sustenabilă – cel puțin în cazul meu - decât prin alternarea acestor roluri. Nu aș vrea să fiu tot timpul ca un cazan sub presiune și să scot aburi pe nas alergând prin viață doar ca să bifez chestii pe o listă interminabilă.

A.A.: Ai scris lucrări pentru diverse formule instrumentale, ai colaborat cu artiști din alte zone artistice – dans, actorie – dar mi-a atras atenția în mod special proiectul

tău de *Realitate Augmentată* prezentat în cadrul ICon Arts Sibiu 2012. Odată cu piesa *Dragonfly* ai inițiat un tip de estetică personală, dă-ne mai multe detalii...

D.G.: Scriind despre originalitate și nivelurile (parametrilor sonori, estetic, sintactic, structural, de limbaj) la care ea se poate manifesta în muzică, am sfârșit prin a scrie eu însămi o lucrare care să utilizeze elemente universale, „originare”, într-o organizare originală, inovativă. Așa a apărut *Dragonfly*, încadrabilă în estetica „memoriei eterne” și tehnica de compoziție a „umbrelor captive”, pe care le-am inclus în finalul prezentării doctorale ca un fel de concluzie sonoră la demersul teoretic. Foarte pe scurt, mi-am imaginat o lume în care toate acțiunile noastre odată declanșate ar dura la nesfârșit, doar că, imediat după concretizare, ele ar fi proiectate într-un plan secund al existenței, suprapunându-se cu alte și alte acțiuni. În piesa *Dragonfly*, tehnica umbrelor captive exprimă această estetică prin intermediul instrumentelor live, al sunetelor-sursă, versus planul sunetelor preînregistrate și prelucrate electronic, al umbrelor, care se acumulează într-un univers dinamic secundar, până la finalul piesei.

Pentru lucrarea *Dragonfly* am folosit o metaforă a transformării (toată piesa e o ascendență a larvei către stadiul final de insectă înaripată/libelulă) și un material sonor de inspirație spectral-arhetipală, dar tehnica poate fi adaptată și altor țesături/materiale muzicale. Colaborarea cu dezvoltatorul de *Realitate Augmentată* (printr-un parteneriat româno-britanic) a venit ca o extensie a proiectului muzical, mi-am dorit să ofer o experiență senzorială nemaiîntâlnită în acel moment (2012) în sala clasică de concert și m-am bucurat mult că a fost o reușită.

A.A.: Ești membră, alături de mai multe femei compozitor din țara noastră, în ARFA – Asociația Română a Femeilor în Artă. De ce crezi că este necesară o organizație specială pentru femei compozitor? Care ar fi trăsăturile specifice care le diferențiază de bărbații compozitor?

D.G.: Din rațiuni de echilibru și totodată pentru diversitate. Nu m-am gândit niciodată la ceea ce ne diferențiază – componistic vorbind, dar cred că e vorba de amestecul ciudat de sensibilitate și forță pe care noi femeile îl purtăm în codul genetic și care ar putea să transpară în creație. Dar cred că acestea sunt subtilități care, de fapt, sunt dificil de sesizat de

către un ascultător care nu are habar dacă muzica de care se bucură a fost compusă de o femeie sau de un bărbat. Cred că ambele categorii au posibilitatea să creeze artă extraordinară și noi femeile suntem norocoase să trăim într-un timp și într-un context politic – și geografic – în lumina celor mai recente frământări în alte părți ale lumii - în care să ne putem educa și manifesta în toate domeniile, inclusiv în cel artistic. Și trebuie să profităm de asta.

A.A.: Când ai știut că îți place să faci proiecte, să organizezi, să coordonezi proiecte culturale? Pentru că CV-ul tău e impresionant! Care a fost declicul tău de ai ajuns în această zonă atât de frumoasă a cunoașterii actului cultural din toate perspectivele?

D.G.: Declicul meu a fost Sebastian, prietenul meu de atunci – care între timp a devenit soțul meu. În 2001, când eram în perioada studiilor aprofundate la UNMB, ne-am dorit să lucrăm împreună ca o echipă și am început să ne implicăm în organizarea de evenimente. După licența la UNMB el a urmat un masterat în Management Cultural la SNSPA și eu am decis că mi-ar prinde bine să fac ceva complementar – și am ales Comunicare și Relații Publice tot la SNSPA, mergând în paralel cu studiile la UNMB.

A.A.: Nu pot să nu asociez numele tău cu Festivalul Icon Arts mai mult decât cu oricare alt proiect în care ești implicată. Vorbește-ne despre această inițiativă a cărei cofondator ești și care a devenit deja o tradiție în lumea muzicală românească.

D.G.: ICon Arts a apărut în 2003, întâi sub denumirea "Cursurile de vară de muzică contemporană de la Breaza". Și eu și Sebastian avusesem experiența de bursieri ai facultății la câteva festivaluri occidentale importante din Bayreuth, Koblenz, Lanciano. Eram deja o echipă, avusesem câțiva clienți din zona privată pentru care organizasem evenimente cu firma pe care o înființase Sebastian – Exces Music, aveam perspectiva mea de compozitor și a lui – de interpret – despre ce înseamnă un festival de muzică – desigur, o perspectivă a participantului... și din moment ce la noi în țară nu era nimic similar și era încă foarte greu pentru studenții români să meargă la cursuri de perfecționare în străinătate (vize, invitații, taxe – de cele mai multe ori prohibitive pentru puterea economică din România

acelor vremuri) ne-am spus că în loc să ne plângem că nu avem un festival ca în afară, mai bine organizăm noi unul. Am găsit deschidere atât din partea profesorilor noștri din facultate (Dan Dediu, Octavian Nemescu, Ladislau Csenedeș, Marius Ungureanu, Ionuț Ștefănescu, Dorin Gliga, Emil Vișenescu, Godri Orban – am menționat doar mentorii primei ediții, pentru că apoi le-au urmat mulți alții din România și de peste tot din lume), cât și din partea unora dintre clienții noștri din mediul privat și a primarului din Breaza – și el profesor de formație, domnul George Mărăcineanu care ne-a pus la punct infrastructura locală a micii stațiuni de pe Valea Prahovei. Ne-am dorit de la bun început un loc care să nu fie în București și care să asigure climatul pentru studiu intensiv, dar în atmosferă și peisaj de vacanță. Continuarea a venit firesc, pentru că toată lumea a pus pasiune și și-a dorit ca lucrurile să meargă, apoi din a treia ediție am crescut atât de mult încât nu am mai avut unde să cazăm studenții și profesorii și a trebuit, cu mare părere de rău, să ne îndreptăm către o zonă care să ne asigure posibilitatea de dezvoltare constantă. Așa am ajuns în 2006 în zona Cislădie-Sibiu-Cislădioara cu proiectul rebranduit drept ICon Arts – International Contemporary Arts Academy & Festival, apoi ne-am extins către satele săsești din Transilvania (nucleul Biertan, Richiș, Alma Vii și din ce în ce mai multe localități din jur) pentru că ne-am dorit să contribuim prin artă la promovarea unor localități de patrimoniu absolut minunate, am avut și 5 ediții la Roma – ce ne-au permis să oferim schimburi internaționale într-un spațiu internațional - și deja ne gândim la ediția cu numărul XX.

A.A.: Cum identificați nevoile din viața muzicală actuală încât reușiți să veniți mereu în întâmpinarea lor și să oferiți soluții atractive pentru cursanții/participanții din cadrul Academiei?

D.G.: ICon Arts a pornit ca răspuns la o nevoie și continuă să se extindă în funcție de feedback-ul pe care îl primim de la studenți, de la profesori, de la partenerii din zona instituțională, ONG și ai societății civile. Fiind activ implicați în viața culturală și colaborând cu una dintre cele mai mari organizații de breaslă din țară (UCIMR – Uniunea de Creație Interpretativă a Muzicienilor din România) pentru care scriem proiecte și atragem finanțări prin concurs de vreo 20 de ani,

lucrăm "la firul ierbii" și sesizăm ce ar putea fi îmbunătățit și încercăm să schimbăm ceva din interior, cât se poate. Apoi mai este și intuiția foarte bună a lui Sebastian care îi permite să anticipeze multe lucruri care se confirmă ulterior în piața culturală. Și nu în ultimul rând, ICon Arts este așa cum e acum datorită echipei extraordinare care nu mai are doar cei doi oameni de la început. Mă bucur tare mult că avem alături profesioniști fantastici care contribuie cu idei și aduc prospețime și dinamism unui eveniment care reușește să se reinventeze și datorită lor.

A.A.: Cum supraviețuiesc ideile bune pe timp de pandemie? Se pot adapta? Cât de grele sunt aceste procese de adaptare și care crezi că sunt urmările lor pe termen lung?

D.G.: Ideile bune supraviețuiesc pentru că sunt necesare. Dacă aduc schimbări în bine, nu au cum să dispară, pentru că e nevoie de punerea în practică a unor idei bune pentru ca lucrurile să se schimbe în bine. În pandemie, de exemplu, ne-a fost mai ușor să ne adaptăm pentru că noi sesizasem deja nevoia diversificării conținutului cultural în mediul online încă din 2015 (că tot vorbeam despre intuiția lui Sebastian) când lansasem, în urma desființării postului TVR Cultural și a golului lăsat de acesta în programele TV, o serie de emisiuni culturale în sală și online, transmise prin live streaming pe Enjoytv.RO: Round Table București – un spectacol-conferință moderat de muzicologul Valentina Sandu-Dediu ce reunește personalități din muzică, teatru, film, dans, diplomație, medicină și astronomie, miniseria de documentare Arts District – dedicată punerii în valoare prin muzică a unor spații de patrimoniu din țară și câteva stagiuni de concerte interactive cu public dar și transmise online din biblioteci și muzee (Stagiunea de Colecție la Biblioteca Națională a României, Stagiunea Cartografii Sonore la Muzeul Național al Hărților și Cărții Vechi, Stagiunea ICon Arts la Biblioteca Astra Sibiu ș.a.). Din 2015 și până în 2020 ne formasem deja un public online, aveam o infrastructură tehnică, colaboratori cu care lucram de niște ani de zile, o platformă culturală pe care ulterior am pus-o și la dispoziția altora și am încercat prin intermediul unor parteneriate să ajutăm, în măsura posibilităților, cât mai multe organizații și chiar artiști să ajungă mai ușor la publicul lor. Eu cred că orice proces de adaptare

prin care trecem ne ajută să fim mai flexibili și să găsim soluții în locuri unde nu ne-am fi uitat, poate, dacă nu am fi fost nevoiți. Așa că pe termen lung cred că exercițiul adaptării nu are cum să nu aducă beneficii, dacă știm ce să păstrăm din experiență. Până la urmă, adaptarea e un proces organic care ne ajută să învățăm, de asta recuperarea după o boală prin care corpul deja a mai trecut este, de obicei, mai rapidă a doua oară. Pe principiul asta funcționează și vaccinurile, cumva.

A.A.: Care este cea mai îndrăzneță idee a artistului Diana Gheorghiu? Fie că e ea o lucrare pentru o formație anume, o idee muzicală sau un proiect cultural?

D.G.: La această întrebare o să răspund cu prima idee care îmi vine în minte când spun "îndrăzneț": piesa "Nu vreau să cresc", pe care am compus-o pentru o ediție SIMN pentru Corul de Copii Radio, Ansamblul de percuție Game și bandă, în care "banda" a constatat în totalitate din vocile mele și ale copiilor mei, înregistrate și apoi prelucrate electronic pentru a crea o atmosferă de teatru ușor absurd, ușor isteric și pe alocuri jucăuș.

A.A.: Câteva gânduri, planuri de viitor?

D.G.: Planurile mele pentru viitorul apropiat includ coordonarea unui proiect de suflet dedicat maestrului Nemescu – intitulat *Scară Lăuntrică*, pentru care am fost fericită că am primit finanțarea AFCN. Începem în 8 septembrie cu un concert-audiție în Bastionul Țesătorilor - un spațiu admirabil administrat și pus în valoare de Muzeul Județean de Istorie din Brașov și vom continua cu alte două evenimente în noiembrie, la Filarmonica de Stat Sibiu – o instituție care a înflorit în ultimii ani sub conducerea lui Cristian Lupeș și la UNMB – în avantpremiera Festivalului Meridian, în colaborare cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România și SNR-SIMC. Încheierea proiectului și - sper eu - un început care ne va oferi prilejul să ni-l amintim pe domnul Nemescu așa cum o merită va consta în lansarea unui documentar cu fragmente din ultimul său interviu și un montaj cu muzici și gânduri, de care se va ocupa foarte talentatul regizor Eugen Dediș. Iar pentru viitorul un pic mai îndepărtat deja lucrez la extinderea programului de compoziție pe care îl coordonez în cadrul ICon Arts, prin cooptarea unor noi parteneri internaționali care să contribuie la promovarea tinerilor selectați în program către publicul din

străinătate. Mi-ar plăcea să putem face puțin mai mult loc compozitorilor români (femei și bărbați deopotrivă) în programul concertelor din alte țări.

A.A.: Mulțumesc!

D.G.: Cu drag, și eu mulțumesc!

SUMMARY

Andra Apostu

A Conversation with Diana Gheorghiu

One cannot assign just one simple role to Diana Gheorghiu without unjustly putting all of her other qualities into a cone of shadow. I myself will call her an artist. She is an artist with a complete view over the artistic act. She is a composer, she comprehends and lives through the creative process with all of its wonders that make her music so charming, but she is also a cultural project manager so she is aware of all the artistic details behind the curtain as well. It is not the project manager concept that I want to emphasize here but the artist she is, and all the things she does for the Romanian cultural environment. It is not easy to start a project and it can be quite a challenge to make that project a tradition, just like Diana, along with her husband Sebastian Gheorghiu, did with Icon Arts, maybe their best known accomplishment until now.